

Πνευματικὴ Οἰκοδομὴ

■ Πορευόμενοι ἐν Μετανοίᾳ καὶ Εὐχαριστίᾳ πρὸς τὸ Σπήλαιον τῆς Βηθλεὲμ (γ')

Ὁ Μηνυτὴς τῆς Μεγάλης καὶ Προαιωνίου καὶ Ἀρρήτου Βουλῆς τοῦ Θεοῦ περὶ τῆς Ἐνσάρκου Οἰκονομίας

Νύκτα - ἀσέβεια, Ἡμέρα - Εὐσέβεια

«Θεὸς ὢν εἰρήνης, Πατὴρ οἰκτιρμῶν,
τῆς Μεγάλης Βουλῆς Σου τὸν Ἄγγελον,
εἰρήνην παρεχόμενον, ἀπέστειλας ἡμῖν·
ὄθεν θεογνωσίας, πρὸς Φῶς ὀδηγηθέντες,
ἐκ νυκτὸς ὀρθρίζοντες,
δοξολογοῦμέν Σε Φιλάνθρωπε».

Ἐσὺ Θεέ μας, ὁ Ὅποῖος εἶσαι χορηγὸς εἰρήνης, Πατέρας φιλεύσπλαγχος καὶ πηγὴ τοῦ Ἑλέους, εὐδόκησες νὰ μᾶς ἀποστείλῃς τὸν Ἀγγελιοφόρον - Μηνυτὴν τῆς Μεγάλης Ἀποφάσεώς Σου γιὰ τὴν Σωτηρία μας, τὸν Υἱόν Σου καὶ Σωτῆρα μας, ὁ Ὅποῖος ἐσαρκώθη καὶ μᾶς παρέχει εἰρήνη καὶ συμφιλίωσι Οὐρανοῦ καὶ γῆς· γιὰ τὸν λόγο αὐτό, ἐμεῖς πὸν ὀδηγηθήκαμε ἀπὸ τὸ σκοτὸς τῆς ἀσεβείας στὸ Φῶς τῆς Εὐσεβείας, στὴν γνῶσι τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ, τῶρα εὐρισκόμενοι στὴν Αὐγὴ τῆς νέας αὐτῆς Ἡμέρας - Ζωῆς, προσευχόμεθα εὐγνωμόνως καὶ Σὲ δοξολογοῦμε, Φιλάνθρωπε Κύριέ μας.

Ὁσίου Νικοδήμου Ἀγιορείτου,
Ἐρμηνεία εἰς τὸν Εἰρμὸν τῆς Ῥθῆς Ε'
τοῦ πεζοῦ Κανόνος τῆς Χριστοῦ Γεννήσεως,
Ποιήματος Ἁγίου Κοσμᾶ τοῦ Μελωδοῦ

Ἐκ πολλῶν ῥητῶν τῶν Ἁγίων Γραφῶν συγκροτεῖ τὸν παρόντα **Εἰρόμὸν** ὁ Ἱεράρχης Κοσμᾶς·

● **τὸ** μὲν γὰρ «Θεὸς εἰρήνης» ἐδανείσθη ἀπὸ τὴν πρὸς Φιλιππησίους Ἐπιστολήν, τὴν λέγουσαν: «Καὶ ὁ Θεὸς τῆς εἰρήνης ἔσται μεθ' ὑμῶν» (Φιλίπ. δ' 9)· **ὁμοίως** καὶ ἀπὸ τὸ 15' κεφ., στίχ. 20, τῆς πρὸς Ῥωμαίους, καὶ ἀπὸ τὸ 13' κεφ., στίχ. 20, τῆς πρὸς Ἑβραίους·

● **τὸ** δὲ «Πατὴρ τῶν οἰκτιρῶν» ἐδανείσθη ἀπὸ τὴν πρὸς Κορινθίους Β', ἀπὸ τὸ κεφ. α', στίχ. 3·

● **τὸ** δὲ «Τῆς Μεγάλης Βουλῆς τὸν Ἄγγελον» ἐδανείσθη ἀπὸ τὸν Ἡσαΐαν, λέγοντα περὶ τοῦ Χριστοῦ: «Καὶ καλεῖται τὸ ὄνομα **Αὐτοῦ Μεγάλης Βουλῆς Ἄγγελος**» (Ἡσ. θ' 6)·

● **τὸ** δὲ «Εἰρήνην παρεχόμενον» ἐρανίσθη ἀπὸ τὸν Ἰωάννην, λέγοντα: «Εἰρήνην ἀφήμι ὑμῖν, εἰρήνην τὴν ἐμὴν δίδωμι ὑμῖν» (Ἰωάν. ιδ' 27), καὶ ἀπὸ τὸν Παῦλον, εἰπόντα: «**Αὐτός** ἐστὶν ἡ εἰρήνη ἡμῶν, ὁ ποιήσας τὰ ἀμφοτέρωθεν ἐν καὶ τὸ μεσότοιχον τοῦ φραγμοῦ λύσας» (Ἐφ. β' 14)·

● **τὸ** δὲ «Φῶς τῆς θεογνωσίας» ἐπάρθη ἀπὸ τὸν Ἀβδακούμ, ὅπου λέγει: «Καὶ φέγγος αὐτοῦ ὡς φῶς ἔσται» (γ' 4)·

● **τὸ** δὲ «Ἐκ νυκτὸς ὀρθρίζοντες» ἐλήφθη ἀπὸ τὸν Ἡσαΐαν, λέγοντα: «Ἐκ νυκτὸς ὀρθρίζει τὸ πνεῦμά μου πρὸς Σὲ ὁ Θεός» (Ἡσ. κς' 9).

* * *

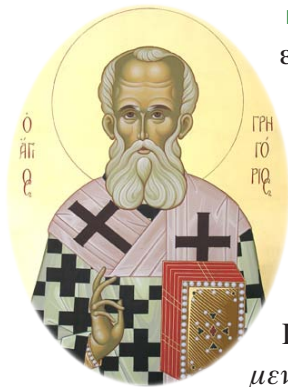
Ἀπὸ τόσας λοιπὸν ῥήσεις συγκροτήσας τὸ Τροπᾶριον τοῦτο ὁ Μελωδός, εἶτα ἐπιστρέφων πρὸς τὸν Θεὸν καὶ Πατέρα, λέγει πρὸς Αὐτόν:

«**Ω** φιλανθρωπότατε Δέσποτα, Σὺ Θεὸς ὢν τῆς εἰρήνης, καὶ Πατὴρ τῶν οἰκτιρῶν, ἀπέστειλας εἰς ἡμᾶς τὸν Μονογενῆ Σου Υἱόν, τὸν Ἄγγελον (Μηνυτήν) γενόμενον τῆς Μεγάλης καὶ Προαιωνίου καὶ Ἀρῥήτου Βουλῆς Σου, τῆς περὶ τῆς Ἐνσάρκου οὔσης Οἰκονομίας Αὐτοῦ».

● **Ἐφη** δὲ ὁ Θεοφόρος Μάξιμος:

«**Μεγάλη** Βουλὴ τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρός ἐστὶ, τὸ σεσιγημένον καὶ ἄγνωστον τῆς Οἰκονομίας Μυστήριον· ὅπερ πληρώσας διὰ τῆς Σαρκώσεως ὁ Μονογενῆς Υἱὸς ἀπεκάλυψεν, Ἄγγελος γενόμενος τῆς Μεγάλης τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρός Προαιωνίου Βουλῆς. **Γίνεται** δὲ τῆς Μεγάλης τοῦ Θεοῦ Βουλῆς Ἄγγελος, ὁ γνοὺς τοῦ Μυστηρίου τὸν λόγον· καὶ τοσοῦτον ἔργω τε καὶ λόγῳ διὰ πάντων ἀκαταλήπτως ὑψούμενος, μέχρις ἂν φθάσῃ τὸν πρὸς αὐτὸν τοσοῦτον κατελθόντα (Ἐκατοντὰς τῶν Θεολογικῶν Β', § κγ', PG τ. 90, στλ. 1136A).

■ **Τὸ δὲ «Ἀπέστειλας»**, ἦτοι εὐδόκησας νὰ ἔλθῃ εἰς ἡμᾶς ὁ Υἱὸς Σου, εἶπεν ὁ Μελωδός, διότι ἡ ἀποστολὴ τοῦ Υἱοῦ τὴν εὐδοκίαν δηλοῖ τοῦ Πατρὸς, καθὼς ἐνόησεν ὁ μέγας Γρηγόριος, ὁ Θεολόγος (Λόγος εἰς τὴν Χριστοῦ Γέννησιν).

Τὸ δὲ «Εὐδοκία» πάλιν θέλει νὰ εἰπῇ τὸ προηγούμενον θέλημα τοῦ Θεοῦ, κατὰ τὸν Δαμασκηνὸν Ἰωάννην καὶ τὸν Θεσσαλονίκης Γρηγόριον· οὐ γὰρ ἐπόμενον, ἀλλὰ προηγούμενον θέλημα Θεοῦ ἦτον ἡ Ἐνσαρκος Οἰκονομία

τοῦ Θεοῦ Λόγου.

● **Διὰ τί δὲ Ἀπέστειλας τὸν Υἱόν Σου, Πάτερ Θεέ;**

Διὰ νὰ δώσῃ εἰς ἡμᾶς εἰρήνην· διὰ νὰ εἰρηνοποιήσῃ ἡμᾶς **πρῶτον** μετὰ τὸν Θεόν· **δεύτερον** μετὰ τοὺς Ἀγγέλους, πρὸς τοὺς ὁποίους εἶχομεν μάχην· **τρίτον** μετὰ τοὺς ὁμοφύλους ἡμῶν ἀνθρώπους, διότι καὶ πρὸς ἀλλήλους ἐμαχόμεθα· καὶ **τέταρτον** μετὰ τὸν ἑαυτὸ μας.

Ἄδιάφορον δὲ εἶναι τὸ *παρεχόμενον*· καθότι, ἡ ἀκρίβεια ἀπῆτει νὰ γράφεται *παρεξόμενον*· ἐπειδὴ τὰ κινήσεως σημαντικὰ ῥήματα, ὅποιον εἶναι καὶ τὸ «ἀπέστειλας», μετὰ μετοχῆς μέλλοντος χρόνου συντάσσονται, ἀντὶ τελικοῦ ἀπαρεμφάτου¹.

* * *

Ἐκ τῆς ἐνσάρκου δὲ παρουσίας τοῦ Υἱοῦ Σου, ἀκολουθεῖ ὁ Μελωδός, ἡμεῖς τὰ πεπλανημένα Ἔθνη ὠδηγήθημεν εἰς τὸ φῶς τῆς γνώσεως τοῦ Θεοῦ, ἦτοι τῆς εὐσεβείας καὶ πίστεως· διὰ τοῦτο ἐκ νυκτὸς ὀρθρίζοντες, ἦτοι ἀπὸ τὴν πλάνην καὶ ἀσέβειαν ἐλθόντες εἰς τὴν εὐσέβειαν, δοξολογοῦμέν Σε, φιλάνθρωπε Κύριε.

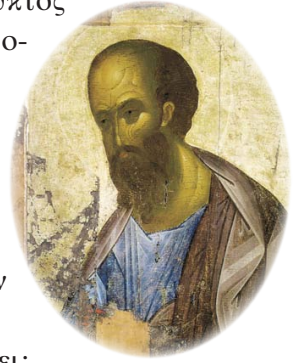
Εἶπε δὲ τοῦτο, διὰ νὰ δείξῃ, ὅτι εἶναι πέμπτη Ῥῥδὴ ἡ παροῦσα, τῆς

1. Σημειοῦμεν δὲν ἐνταῦθα τὸν φοβερὸν λόγον, ὅπου λέγει ὁ θεῖος Μάξιμος, ὅτι ἂν καὶ ἐφιλίωσε καὶ εἰρήνευσεν ἡμᾶς μετὰ τὸν Πατέρα ὁ Υἱός, ἐν ὧσφ ὅμως δουλεύομεν εἰς τὰ πάθη καὶ τὸν Διάβολον, εἰρήνην καὶ φιλίαν δὲν ἔχομεν μετὰ τὸν Θεόν· οὕτω γὰρ λέγει:

«**Ἀ**δύνατόν ἐστιν ἡμᾶς φιλιωθῆναι Θεῶ, διὰ τῶν παθῶν πρὸς Αὐτὸν στασιάζοντας, καὶ τῶ πονηρῶ τυράννω καὶ φονευτῇ τῶν ψυχῶν διαδόλῳ διὰ κακίας δασμοφορεῖν ἀνεχομένους, μὴ πρότερον διόλου πολεμωθέντας τῶ πονηρῶ· μέχρι γὰρ τότε τούτου (τοῦ Θεοῦ) καθεστήκαμεν ἐχθροὶ καὶ πολέμοι, κἂν πιστῶν προσηγορίαν ἡμῖν αὐτοῖς περιπλάττωμεν, μέχρις οὗ πάθεισιν ἀτιμίας δουλεύειν βουλόμεθα. Καὶ οὐδὲν ὄφελος ἡμῖν ἐκ τῆς κατὰ κόσμον εἰρήνης λοιπὸν περιγενήσεται, τῆς ψυχῆς κακῶς διακειμένης, καὶ πρὸς τὸν ἴδιον Ποιητὴν στασιαζούσης, καὶ ὑπὸ τὴν Αὐτοῦ Βασιλείαν γενέσθαι οὐκ ἀνεχομένης» (Ἐκατοντάς τῶν Θεολογικῶν Γ', § μα', PG τ. 90, στλ. 1193C).

όποιας ποιητής είναι ο Ἡσαΐας, εἰπών: «Ἐκ νυκτὸς ὀρθρίζει τὸ πνεῦμά μου πρὸς Σὲ ὁ Θεός», ὡς προ-
εῖρηται.

• Ἐδῶ προτείνει μίαν ἀπορίαν ὁ τῶν Κανόνων ἐρμηνευτῆς Θεόδωρος, λέγων: «Ἐπειδὴ ἡ ἀσέβεια εἶναι **νύκτα**, ἡ δὲ **εὐσέβεια** ἐκ τοῦ ἐναντίου εἶναι **ἡμέρα**, διὰ τί ὁ Ἡσαΐας καὶ ὁ Μελωδὸς δὲν εἶπον, ὅτι ἐκ νυκτὸς ἦλθον εἰς τὴν ἡμέραν, ἀλλ' εἰς τὸν ὄρθρον;».

Ταύτην λοιπὸν τὴν ἀπορίαν λύων αὐτός, λέγει:

«Καθὼς εἰς μὲν τὴν **νύκτα** παντελῶς δὲν βλέπει ὁ ὀφθαλμὸς, εἰς δὲ τὴν **ἡμέραν**, ἐκ τοῦ ἐναντίου, βλέπει καθαρῶς καὶ ἀπλανῶς, εἰς δὲ τὸν **ὄρθρον** βλέπει μὲν ὀλίγον, οὐχὶ ὅμως καθαρῶς· μέσον γὰρ εἶναι ὁ ὄρθρος τῆς νυκτὸς καὶ τῆς ἡμέρας, καὶ οὔτε πάντῃ σκοτεινός, ὡς ἡ νύκτα, οὔτε πάντῃ φωτεινός, ὡς ἡ ἡμέρα· τοιοῦτοτρόπως **νύκτα** μὲν σκοτεινὴ καὶ ἀσέληνος εἶναι ἡ **ἀσέβεια**, καὶ οἱ ἐν τῇ ἀσεβείᾳ εὐρισκόμενοι, **ἡμέρα** δὲ ὀλόφωτος εἶναι ἡ **ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι κατάστασις**, καὶ ἡ τοῖς Ἁγίοις μέλλουσα ἀποκαλυφθῆναι δόξα καὶ γνῶσις τῶν Μυστηρίων, **ὄρθρος** δὲ εἶναι ἡ **ἐν τῷ παρόντι αἰῶνι** τῶν εὐσεβῶν **κατάστασις**· ἐν ταύτῃ γὰρ οἱ εὐσεβεῖς καὶ Ἅγιοι εὐρισκόμενοι, δὲν δύνανται νὰ θεωρήσουν τρανῶς καὶ καθαρῶς τὰ θεῖα Μυστήρια· διότι ἐμποδίζονται ἀπὸ τὸ σκέπασμα τοῦ ὑλικοῦ τούτου καὶ παχέος σώματος».

Διὰ τοῦτο, ὁ μὲν Παῦλος ἔγραφε πρὸς τοὺς Κορινθίους:

«**Β**λέπομεν γὰρ ἄρτι δι' ἐσόπτρου ἐν αἰνίγματι, τότε δὲ πρόσωπον πρὸς πρόσωπον· ἄρτι γινώσκω ἐκ μέρους, τότε δὲ ἐπιγνώσομαι καθὼς καὶ ἐπεγνώσθη» (Α' Κοριν. ιγ' 12)·

Ὁ δὲ Θεολόγος Γρηγόριος εἶπε: «Τὰ ἐνταῦθα δευτέρας ἐλλάμψεως»· καὶ ἀλλαχοῦ: «Ὡς ἂν καθαρῶς ἐποπτεύωμεν τὴν μακαρίαν Τριάδα, ἧς νῦν μετρίως δεδέγμεθα τὰς ἐμφάσεις»· καὶ ἐν τῷ εἰς τὴν Χριστοῦ Γέννησιν Λόγῳ: «Εἰς τοῦτο γὰρ ἐμοὶ φέρει τὸ μέτριον ἐνταῦθα φέγγος τῆς ἀληθείας, λαμπρότητα Θεοῦ καὶ ἰδεῖν καὶ παθεῖν (ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι δηλαδὴ)» (Λόγῳ ΛΗ', Εἰς τὰ Θεοφάνια, εἶπουν Γενέθλια τοῦ Σωτήρος, § 11, PG τ. 36, στλ. 324Α).

■ **Εἰ** δὲ καὶ ἀπορεῖ τινάς, πῶς ὁ Παῦλος, γράφων πρὸς Ῥωμαίους, εἶπεν: «**Α**ποθώμεθα οὖν τὰ ἔργα τοῦ σκότους καὶ ἐνδυσώμεθα τὰ ὄπλα τοῦ φωτός· ὡς ἐν ἡμέρᾳ εὐσχημόνως περιπατήσωμεν» (Ῥωμ. ιγ' 12, 13);

Εἰς τοῦτο ἀποκρινόμεθα, ὅτι δὲν εἶπεν ὁ Παῦλος, *ἐν ἡμέρᾳ*, ἀλλά:

«ὥς ἐν ἡμέρᾳ»· τὸ δὲ «ὥς» ὁμοιωματικὸν εἶναι μόριον, καὶ δηλοῖ ὁμοίωμα ἡμέρας, καὶ ὄχι αὐτὴν τὴν ἡμέραν· καθὼς καὶ τὸ περὶ τοῦ Προφήτου Ἡλιοῦ εἰρημένον «Ἀνελήφθη ὥς εἰς Οὐρανόν» δηλοῖ ὅτι ἀνέβη, ὄχι εἰς τὸν Οὐρανόν, ἀλλὰ εἰς ὑψηλότερον τόπον τῆς γῆς.

Καὶ ὁ ὄρθρος λοιπὸν ἡμέρα μὲν δὲν εἶναι, ὡς ἡμέρα δὲ καὶ εἶναι καὶ λέγεται· καθότι καὶ αὐτὸς δίδει μὲν εἰς τὸν ὀφθαλμὸν νὰ βλέπη, ὄχι ὁμῶς καθαρῶς ὡς ἡ ἡμέρα, ἀλλὰ μὲ τρόπον μεσαῖον ὄντα τῆς ἡμέρας καὶ τῆς νυκτός, ὡς εἴπομεν².

2. Ὁ δὲ Κύριος ἐκ τοῦ ἐναντίου, **ἡμέραν** μὲ ἐκάλεσε τὴν παροῦσαν ζοίην, **νύκτα** δὲ τὴν μέλλουσαν, οὕτω λέγων:

«**Ἐ**μὲ δεῖ ἐργάζεσθαι τὰ ἔργα τοῦ πέμψαντός με ἕως ἡμέρα ἐστίν· ἔρχεται νῦξ ὅτε οὐδεὶς δύναται ἐργάζεσθαι» (Ἰωάν. θ' 4)·

Ὁπερ ἐρμηνεύων Εὐθύμιος ὁ Ζυγαδηνός, λέγει:

«**Ἐ**ως ἡμέρα ἐστίν· ἕως ὁ παρῶν αἰὼν ἐστίν· ἕως ὁ βίος οὗτος συνέστηκεν· ἕως ἕξεισι τοῖς ἀνθρώποις ἐργάζεσθαι· ἔρχεται ὁ μέλλον αἰὼν, ὅτε οὐδεὶς δύναται **ἐργάζεσθαι τὸ πιστεύειν εἰς ἐμέ**· ἐργασίας γὰρ ὁ παρῶν καιρός, ὁ δὲ μέλλον ἀνταποδόσεως. Ὅτι δὲ **ἐργασίαν** ἐνταῦθα **τὴν τοῦ πιστεύειν** λέγει, δηλὸν ἀπὸ τοῦ εἰπεῖν ὀπίσω: “Τοῦτό ἐστι τὸ ἔργον τοῦ Θεοῦ, ἵνα πιστεύητε εἰς ὃν ἀπέστειλεν Ἐκεῖνος”. Ὁ μὲν οὖν Χριστὸς ἡμέραν μὲν ἐκάλεσε τὸν παρόντα αἰῶνα διὰ τὸ **ἐνεργόν**, νύκτα δὲ τὸν μέλλοντα διὰ τὸ **ἀεργόν**· ὁ δὲ Παῦλος τοῦναντίον, νύκτα μὲν τὸν παρόντα αἰῶνα λέγει διὰ τὴν πλάνην καὶ τὴν ἀγνοίαν καὶ τὸ σκότος τῶν παθῶν, ἡμέραν δὲ τὸν μέλλοντα διὰ τὸ μηδὲν ἔχειν τούτων· φησί γὰρ: “Ἡ νῦξ προέκοψεν, ἡ δὲ ἡμέρα ἤγγικεν” (Ῥωμ. ιγ' 12)» (Ἐρμηνεία τοῦ κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγελίου, § θ', PG τ. 129, στλ. 1309B).

Ἐάν ὁμῶς ἀκριβέστερον νοηθῆ τὸ ρῆτόν «Ἡ προκύψασα νῦξ, καὶ ἡ ἐγγίζουσα ἡμέρα», οὐχ' ἡμέρα καθαρὰ εὐρίσκεται, ἀλλ' οἷον ὄρθρος.